

האם הציבור בישראל רוצה לדעת באמת מהו מצבם הבריאותי של מנהיגיו?

דנה רביב ויחיאל לימור

מבוא

בחדש מארס 2018 דווח כי ראש הממשלה, בנימין נתניהו, אושפז בבית חולים לבדיקה עקב חום גבוה. כעבור יום הוא שוחרר מבלי שנמסר לציבור מידע מלא על הסיבות לאשפוזו ולשחרורו.

האם הציבור זכאי לדעת מה מצבם הבריאותי של מנהיגיו, או שגם פוליטיקאים הם אנשים פרטיים הזכאים לפרטיות בחייהם האישיים, אפילו כאשר מדובר במחלות? שאלה זו, שמעסיקה בעשורים האחרונים את הציבור ואת אמצעי התקשורת במדינות המערב, החריפה בשנים האחרונות בעיקר בגלל חידושי הטכנולוגיה והרשתות החברתיות, המאתגרות תפיסות ישנות ומושרשות בדבר פרטיות (Von Pape & Trepte, 2017). אף שסוגיית "הזכות לדעת" בהקשר של מחלות ובעיות בריאות של מנהיגים כבר נדונה בעבר, בעיקר בהתייחס לסיקור תקשורתי של מקרים ספציפיים (לדוגמה: קרניאל ולביא-דינור, 2009), ייחודו של המאמר הוא לא ההתמקדות בסיקור התקשורתי, אלא בפריסת יריעה רחבה, המבוססת על סדרה של מחקרים עוקבים, שנערכו לאורך עשר שנים וחושפים את עמדות הציבור בנושא זה.

הממצאים מלמדים, בהכללה, כי בעשור שחלף בין 2006 ל-2016 חלה עלייה בחשיבות שמייחס הציבור ל"זכות לדעת" על חייהם הפרטיים של פוליטיקאים, שמשמעותה שחיקה בהכרה ב"זכות לפרטיות" של פוליטיקאים (רביב ולימור, 2019). הכוונה לנושאים כמו: ניהול רומן מחוץ לנישואין, ניהול רומן מחוץ לנישואין עם עובדת הכפופה לפוליטיקאי, קיום יחסי מין חריגים, קיום יחסי מין הומוסקסואליים והולדת ילד מחוץ לנישואין. מנגד מלמדים ממצאי המחקר שבנושאים הקשורים לבריאותם של מנהיגים ופוליטיקאים חלה, בעשור שבו נערכו המחקרים ירידה מסוימת ב"זכות לדעת" ועלייה בהעדפת הזכות לפרטיות של הפוליטיקאים.

רקע תאורטי

שתי זכויות, שכל אחת מהן היא נדבך מרכזי בתפיסת הדמוקרטיה המודרנית, עומדות ביסודו של מאמר זה: הזכות לפרטיות וזכות

הציבור לדעת. בישראל מעוגנת הזכות לפרטיות בספר החוקים (חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981), אך הזכות לא הוגדרה במדויק ואף לא היקפה. החוק קובע, בין השאר, כי פגיעה בפרטיות היא אחת מאלה: בילוש או התחקות אחרי אדם שעלולים להטרדו או הטרדה אחרת; האזנה אסורה על פי חוק; צילום אדם ברשות היחיד; פרסום תצלומו של אדם ברבים בנסיבות שבהן עלול הפרסום להשפילו או לבזותו; שימוש בשם אדם, בכינוי, בתמונתו או בקולו לשם רווח; הפרה של חובת סודיות שנקבעה בדין לגבי ענייניו הפרטיים של אדם; וכן שימוש בידיעה על ענייניו הפרטיים של אדם או מסירתה לאחר, שלא למטרה שלשמה נמסרה. בתיקון לחוק משנת 2005 נקבע כי פגיעה בפרטיות היא גם "פרסומו של ענין הנוגע לצנעת חייו האישיים של אדם, לרבות עברו המיני, או למצב בריאותו, או להתנהגותו ברשות היחיד".

מהי אפוא פרטיות? תהילה שוורץ-אלטשולר אומרת כי הדיון בזכות לפרטיות הוא, במידה רבה, "כניסה אל תוך הערפל", שכן, "ניתן לאתר מחלוקות כמעט בכל היבט הנוגע לאופיה של הזכות והיקף ההגנה שראוי להעניק לה, הן במישור הנורמטיבי הן במישור המושגי" (שוורץ-אלטשולר, 2012, עמ' 11). ראם שגב טוען כי "מושג הפרטיות הוא רב-משמעי ולכן לא ברור" (שגב, 2012, עמ' 26). מיכאל בירנהק מציין כי הזכות לפרטיות היא "עמומה מטבעה מחמת היותה תלויה-חברה ותלויה טכנולוגיה" (בירנהק, 2007, עמ' 72), ואילו האגודה לזכויות האזרח בישראל סבורה כי "תחום זה הוא מוחשי וערטילאי כאחד" (יישובי, 1996).

הסוגייה של הזכות לפרטיות נדונה כבר בשנת 1971, כאשר שר המשפטים דאז, חיים צדוק, מינה ועדה בראשות שופט בית המשפט העליון יצחק כהן, לבחון את נושא הפרטיות. ברו"ח שלה, ששימש בסיס לחקיקת חוק הגנת הפרטיות, נמנעה הוועדה מלהגדיר במדויק את הזכות לפרטיות וציינה כי החליטה כך "בגלל הקושי לתת הגדרה ממצה לביטוי זה" (ועדת כהן, 1976, עמ' 26). שנים אחדות לאחר מכן התייחס לסוגיה זו גם השופט אהרן ברק בקבעו: "מושג זה סבוך הוא ומורכב, וכמספר העוסקים בו כן מספר הגישות והתיאוריות לגביו"

ראש הממשלה אריאל שרון, צילום: אבי אוהיון, לע"מ

ראש ממשלת בריטניה טוני בלייר, צילום: עמוס בן-גרשון, לע"מ

ראש הממשלה מנחם בגין, צילום: משה מילנר, לע"מ

מתעלמת לפיכך מקיומו של "אינטרס ציבורי". גישה כזאת, מציין זאב סגל (שם, שם), לא התקבלה בשיטות המשפט במדינות רבות, אשר הכירו, גם לאחר קביעת הפרטיות כערך ראוי להגנה, בקיומו של "אינטרס ציבורי" שיכול להצדיק פגיעה בפרטיות על ידי פרסום. זו היא גישת "העין הציבורית", שלפיה "קיימת תמיד זכותו של הציבור לדעת ואין להגבילה בגין הזכות לפרטיות" (שם, עמ' 103). גישה זו, מדגישה סגל, עלולה לתת לאמצעי התקשורת מעמד של "אח גדול" הרשאי "לצפות על אורחות היחיד ולדרווח על כל עובדה הנוגעת בו", ויש בה "התעלמות בלתי ראויה במתן הגנה לזכות לפרטיות". הפתרון מצוי לא אחת בגישת איזון האינטרסים המנחה מחוקקים במדינות שונות, כאשר "המחוקק יוצר מערכת משולבת של הוראות, המבקשות להציג איזון בין זכותו של אדם לפרטיות לבין זכותו של הציבור לדעת" (שם, שם). גם בתי המשפט נוקטים לא אחת גישה זו, ולדוגמה קביעתו של השופט ברק כי "זכות הפרטיות מותחת קו בין הפרט לכלל, בין האני' לבין החברה. היא משרטטת מיתחם אשר בו מניחים את הפרט לנפשו, לפיתוח האני' שלו, בלא מעורבות של הזולת" (בג"צ 2481/93, עמ' 471).

האינטרס הציבורי מוכר כ"זכות הציבור לדעת"; אמצעי התקשורת נתפסים, לא רק בעיני עצמם, כמי שפועלים למימושה של זכות זו. אך בעוד הזכות לפרטיות עוגנה בישראל בחקיקה (בחוק הגנת הפרטיות התשמ"א-1981, וכן בסעיף 7 לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו התשנ"ב-1992), ובעקבותיה באה גם הפסיקה שיישמה אותה, הרי זכות הציבור לדעת לא עוגנה בחקיקה והיא, במידה רבה, בבחינת "מילה שאינה כתובה על ספר". ראוי לציין כי לפי ההלכה היהודית המונח "זכות הציבור לדעת" הוא מונח מעוות, שכן אין לציבור זכות

(בג"צ 249/82, פסקה 5), ובפסק דין אחר אמר דברים דומים: "הזכות לפרטיות היא זכות מורכבת, שאת גבולותיה לא קל לקבוע" (בג"צ 1435/03, פסקה 12).

אף שהחוק מגדיר, ולו לכאורה, מהי פרטיות, הרי הפרשנויות ליישומה הן כאמור רבות ומגוונות, הן מההיבט המשפטי הן מההיבט האקדמי. ההגדרה המקובלת ביותר בעולם המשפט לזכות לפרטיות היא של השופט היהודי-אמריקני לואי ברנדייס ושל עמיתו סמואל וורן, שהגדירו עוד ב-1890 את "הזכות להיות [או להיעזב] לבד" (The right to be left alone) כפרטיות, משמע זכותו של האדם לא להיות מוטרד על-ידי אחרים בענייניו הפרטיים (Warren & Brandeis, 1890). חרף ה"ערפל" האופף את הגדרת הפרטיות, מכירים בתי המשפט בזכות לפרטיות ובחשיבותה. כך, למשל, קבעה שופטת בית המשפט העליון, עדנה ארבל, כי "חשיבותה של הזכות לפרטיות אינה שנויה במחלוקת" (ע"מ 398/07, פסקה 39). ממלא מקום נשיא בית המשפט העליון, אהרן ברק, קבע כי "הזכות לפרטיות היא זכותו של האדם. היא מהחשובה שבזכויות האדם" (ע"פ, 1302/92, 353), ובפסק דין נוסף פסק ברק כי "הזכות לפרטיות היא מהחשובות שבזכויות האדם בישראל" (בג"צ 6650/04, פסקה 8).

אחת הגישות בשאלת הפרטיות מוכרת בשם גישת "האי הבודד". לפיה כל אדם הוא בבחינת "אי בודד" לעצמו (סגל, 1996, עמ' 102). מכאן זכותו המלאה לשמור על אלמוניות ואינטימיות כך שכל ענייניו שהם בעלי אופי "פרטי" יהיו חסויים מעין הציבור. על פי גישה זו הפרטיות תיחשב ערך ראוי להגנה מוחלטת, ולאמצעי התקשורת לא תהיה זכות לפרסם מידע הנוגע לצנעת חייו של אדם. גישת "האי הבודד" מבוססת על ההנחה כי אפשר להגדיר עניין "פרטי" והיא

המונח "זכות הציבור לדעת" (The Right to Know) נטבע לראשונה, ככל הידוע, בשנת 1940 בידי קנת קופר, שהיה המו"ל של סוכנות הידיעות "אסושיאייטד פרס". בפסיקה הישראלית נזכר המונח לראשונה בפסק דינה של שופטת בית המשפט העליון, מרים בן-פורת, שציטטה את פרופ' רות גביון וציינה כי "אין צורך להכביר מילים על החשיבות המרכזית של ההגנה על זכות הציבור לדעת ועל חופש הביטוי וחופש העיתונות שהם האופן היעיל יותר להבטחת זכות הציבור לדעת בכל תפיסה של הדמוקרטיה, חריות האזרח וחריות פוליטיות בכלל" (בג"צ 259/84 מילן נגד רשות השידור). למעשה, אפשר לראות בזכות הציבור לדעת פן נוסף של חופש הביטוי. עקרון חופש הביטוי עצמו הוגדר בידי השופט שמעון אגרנט בפסק דין "קול העם", כ"זכות עילאית" (בג"צ 73/53) וכן כ"ציפור נפשה של הדמוקרטיה" (ע"פ 255/68).

שתי זכויות היסוד הללו – הזכות לפרטיות וזכות הציבור לדעת – עמדו לנגד עיני המחוקק, שבחר לנסות ולאזן ביניהן באמצעות שורה של הגנות שהוא מעניק למי שפגע בפרטיות וזלתו גם במסגרת חוק הגנת הפרטיות וגם במסגרת חוק חופש המידע משנת 1998. בסעיף 18 של חוק הגנת הפרטיות נקבע כי במשפט פלילי או אזרחי בשל פגיעה בפרטיות, תהא הגנה טובה "אם נתקיימה אחת מאלה": בפגיעה היה עניין ציבורי שהצדיק אותה בנסיבות העניין ובלבד שאם הייתה הפגיעה בדרך של פרסום, הפרסום לא היה כוזב.

אך מהו "עניין ציבורי"? בהקשר זה ראוי לאמץ את ההבחנה שהציע סגל בין "עניין ציבורי" ובין "עניין לציבור". לפי סגל, "עניין ציבורי המצדיק פגיעה בפרטיות אדם על-ידי פרסום הינו עניין שיש לציבור תועלת בידיעתו אם לשם גיבוש דעתו בעניינים ציבוריים ואם לשם שיפור אורחות חייו" (סגל, 1966, עמ' 122). עניין ציבורי הוא, לדוגמה, התנהגותו האישית של נבחר ציבור כאשר זו סותרת את הערכים שהוא עצמו מטיף להם או מנוגדת להשקפתם ולאמונתם של בוחריו. דוגמה לכך היו ההנמקות של העיתונות הבריטית כאשר חשפה, בראשית שנות התשעים של המאה הקודמת, את הרומן שניהל שר בכיר עם שחקנית מובטלת. הנימוק היה חד-משמעי: במהלך מערכת הבחירות העלה השר את חשיבות טיפוח הערכים המשפחתיים, ואף הופיע פעמים רבות כשאשתו ושני ילדיו ניצבים לידו. כלומר, מאחר שהשר הציג לפני בוחריו מצגי שוויון יש לציבור זכות להיות מודע לכך, ועל כן תפקידם של אמצעי התקשורת לפרסם זאת ברבים. אלא ש"עניין לציבור" "יכול להכיל, כמדומה, כל נושא שיש בו כדי לעניין אדם, ולו גם מטעמי סקרנות ויצר רכילות גרידא" (שם, עמ' 119). או כהגדרתה של קנדיס גוטייה, בצד הזכות לדעת רווח בציבור גם הרצון לדעת (Gauthier, 2002, p. 20).

מדוע הנושא רלוונטי?

עד לפני עשורים אחדים שמרו רוב אמצעי התקשורת בישראל כמו בעולם המערבי, על "דממת אלחוט" בכל הקשור לחייהם האישיים של הפוליטיקאים, ובמיוחד בתחום האינטימי. בשנות השבעים חל שינוי: במדינות דמוקרטיות רבות החלו חייהם האישיים של הפוליטיקאים לתפוס מקום נרחב, ואפילו קבוע, בסיקור התקשורת. דוגמאות בולטות

לדעת כל דבר בתחומים הפרטיים של בני האדם. עם זאת, גם ההלכה מכירה ב"חובת הציבור לדעת", "כלומר: הדברים שחובה שהציבור יידע – חובה לפרסם", כאשר "לא תמיד קל להבחין בין השניים אולם חשוב שזה יהיה נר לרגלי המפרסם" (שרלו, 2015).

הזכות לפרטיות של אישי ציבור

מה דינם של אישי ציבור, ובמיוחד של פוליטיקאים ונבחרים ציבור? האם גם הם זכאים לפרטיות, ואם כן מה גבולותיה? או האם בעצם החלטתם לעלות על הבמה הציבורית הם מוותרים למעשה על פרטיותם ומוכנים לחשוף את חייהם הפרטיים לעיני הציבור?

לשון החוק אינה מבחינה בין אדם פרטי לאיש ציבור; משמעות הדבר היא שהחוק תקף לגבי השניים כאחד. למרות זאת ייתכן שסעיף 18(3), שעניינו הגנות במקרה של תביעה לפי חוק הגנת הפרטיות, הקובע כי "בפגיעה היה עניין ציבורי המצדיק אותה בנסיבות העניין", יוצר למעשה תשתית לאבחנה בין "כל אדם" ל"איש ציבור".

גם אם מקבלים את האבחנה בין "כל אדם" ל"איש ציבור" אין בכך מענה לשאלה "מיהו איש ציבור". סגל מגדיר איש ציבור במילים הבאות: "מי שנמצא, מכוח הכרעתו שלו, בעמדה חברתית כזו אשר יש בה כדי למקד בו התעניינות ציבורית טבעית שיסודה בהשפעתה של אותה דמות על ענייניה של החברה" (סגל 1996, עמ' 120).

במונח "דמות ציבורית" הוא מציע לכלול לא רק נושאי תפקידים רשמיים או מועמדים למשרות רשמיות, אלא גם את כל מי שנמצא במוקד ההתעניינות הציבורית, דוגמת אנשי עסקים בולטים, שחקנים ודומיהם (שם, עמ' 134). למעשה הוא מציע להבחין בין שלוש קבוצות עיקריות של אנשי ציבור: האחת, אנשי ציבור במונח של נבחרים ציבור או של נושאי משרה בכירה אחרים, כגון שרי ממשלה. השנייה כוללת אישי ציבור שאינם מכהנים במשרות פוליטיות אך נושאים במשרות חשובות, שהציבור עשוי להיות מושפע מפעולתם ולכן יש לציבור עניין בהם, בפעולותיהם ובתפקודם. בקבוצה זו יש מקום לכלול מנהלי חברות וארגונים ציבוריים, אישי ציבור בתוקף מעמדם האישי, מרצים באקדמיה, סופרים ועוד. הקבוצה השלישית כוללת ידוענים, כמו זמרים ושחקנים. בשנים האחרונות מסתייעים ידוענים רבים באנשי יחסי ציבור כדי לקדם את מעמדם הציבורי ואת המודעות לפעילותם, דבר שעשוי לתרום גם להגדלת הכנסותיהם. השילוב הזה, של רצון להיות במוקד הזירה הציבורית והעסקת אנשי יחסי ציבור שיסייעו להשגת יעד זה, מצדיק אפוא לכלול את הידוענים בקטגוריה של "אנשי ציבור".

במאמר הנוכחי תיבחן התייחסות הציבור לקבוצה הראשונה, כפי שהגדירה סגל, כלומר נבחרים ציבור או נושאי משרה בכירים. זו קבוצה של בני אדם שמרצון ומדעת החליטו להיות דמויות ציבוריות, כאשר לעתים הם מביאים עמם גם את בני משפחתם לקדמת הבמה הציבורית. סוגיית הזכות לדעת מהו מצבם הבריאותי של פוליטיקאים ונבחרים ציבור עשויה לקבל משמעות חשובה, שכן ציבור הבוחרים מפקיד בידי נבחריו את הזכות והיכולת להכריע גורלות. ואם כאלה הם פני הדברים, האם אין הבוחרים זכאים לדעת כי נבחריהם כשירים מבחינה רפואית, פיזית או נפשית, להתמודד עם המשימה שנטלו על עצמם ועם הפיקדון שהופקד בידיהם?

נשיא ארצות הברית ביל קלינטון, צילום: משה מילנר, לע"מ

ראש הממשלה גולדה מאיר, צילום: פריץ כהן, לע"מ

ולעיתונאות הפועלת לפי תפיסות השוק (McManus, 1994), כלומר תחרותיות גוברת והולכת בין ערוצי התקשורת השונים – המשודרים, המודפסים והמקוונים. מאז נכתבו חלק מהדברים הללו כבר חלף יותר מעשור, ומה שנחשב בעבר "צהוב" נהפך בהדרגה לחלק אינטגרלי מסיקור לגיטימי של המערכת הפוליטית (Bondebjerg, 2006). אנה-אינס לנגר טוענת כי תקופת כהונתו של טוני בלייר כראש ממשלת בריטניה (1997-2007) "שינתה את הציפיות לגבי התפקיד שממלא, וצריך למלא, ההיבט הפרטי בשיח הציבורי, ועד כמה יש להעניק לו חשיבות כקנה-מידה להערכת מנהיגות" (Langer, 2010, pp. 60-61). הסיבה השנייה היא הפרסונליזציה של המערכת הפוליטית בכלל ושל הקמפינים הפוליטיים בפרט. כתוצאה מכך אישיותו של המועמד (Stanyer and Wring, 2004, p. 2), תכונותיו והתנהגותו האישית החלו לתפוס בעשורים האחרונים מקום בולט יותר ויותר בקמפינים פוליטיים. ההגדרה "תכונות אישיות" עשויה לכלול מידע על מצבו הבריאותי ואף על הרגלי השתייה שלו. כניסתם של אמצעי התקשורת לחייהם של הפוליטיקאים, לא אחת לפי הזמנת הפוליטיקאים עצמם, סללה את הדרך לפני אמצעי התקשורת לחפש מידע על היבטים אחרים של החיים הפרטיים, גם כאלה שהפוליטיקאים לא היו מעוניינים לחשוף (Seaton, 2003).

יש המציעים לסווג את המדינות הדמוקרטיות לשתי קטגוריות בכל הקשור לפרסום פרטים על חייהם האישיים של פוליטיקאים, כאשר מדובר בשתי תרבויות תקשורתיות שונות. עם הקבוצה הראשונה נמנות מדינות כמו ארצות הברית ובריטניה, שבהן סיקור חייהם האישיים של פוליטיקאים נחשב ל"משחק הוגן", במיוחד כאשר הפוליטיקאים עצמם משתמשים בחייהם האישיים לקידום פוליטי. עם הקבוצה השנייה נמנות מדינות שמרניות יותר, כמו צרפת וספרד, שבהן מגלה העיתונות יתר איפוק בדיווח על חייהם הפרטיים של הפוליטיקאים, גם אם המידע מצוי בידיהם של עיתונאים (Stanyer & Wring, 2004, p. 6). עם זאת אפשר להבחין בכך שיש מדינות, כמו גרמניה, שבהן יש אמנם עיסוק בחייהם הפרטיים של פוליטיקאים, אך כל אימת שנושאים פרטיים נהפכים לציבוריים מתפתח דיון ציבורי אם יש

לכך הם הסיפורים שפורסמו בארצות הברית על הנשיאים ג'ון קנדי וביל קלינטון או על דונלד טראמפ במהלך המירוץ שלו לנשיאות בשנת 2016. סיפורים על טראמפ המשיכו להתפרסם בכל אמצעי התקשורת בארצות הברית וברחבי העולם, ובהרחבה, גם לאחר בחירתו. "החשיפה העכשווית", ציין ג'ון הולדיין לפני למעלה מעשור, נובעת משילוב של גורמים, כולל השינויים בגישה לדיון ציבורי בהתנהגות מינית או בהיבטים בעייתיים הקשורים לחייהם הפרטיים של פוליטיקאים. "היבטים בעייתיים" כאלה עשויים לכלול מחלות פיזיות או נפשיות, הפרעות אכילה, תלות ושימוש בסמים ובאלכוהול, קשיים כלכליים, בעיות משפחתיות, בגידות או נטיות מיניות של פוליטיקאים או של בני משפחתם (Haldane, 2004, p. 202). שנון מקגרגור מציין כי "חוקרים תיעדו גידול בסיקור התקשורת ושיח הפופולרי המתמקדים בחייהם הפרטיים של פוליטיקאים" המשתמשים בערוצי התקשורת החברתית כדי לעקוף את אמצעי התקשורת המרכזיים (McGregor, 2017, p. 1). זאת, בין השאר, משום שהפוליטיקאים עצמם בוחרים לא אחת להתמקד בערוצי התקשורת החברתית תוך כדי עקיפת אמצעי התקשורת המרכזיים, שנמנעו או מיעטו לפלוש לחיים הפרטיים של אנשי ציבור. ג'ון קורנר סבור כי הפיכתו של מקלט הטלוויזיה לבן-בית בכל משפחה, כמו גם הצורך של הטלוויזיה בדרמה פוליטית, בדיווח חזותי ובסיפור, טשטשו את הגבולות, בעיני התקשורת והציבור, בין המרחבים הפרטי, הפוליטי-מוסדי והציבורי-פופולרי (Corner, 2003). יש הסבורים כי במציאות התקשורתית החדשה העתיקו אמצעי התקשורת את פעילותם ואת תשומת הלב שלהם ל"במה האחורית של תהליכים פוליטיים", כמו גם לתחומים האישיים והפרטיים של פוליטיקאים (Bondebjerg, 2006, p. 45).

אפשר להצביע על שתי סיבות מרכזיות לפחות לסיקור הגובר והולך של היבטים שונים הנוגעים לחייהם הפרטיים של פוליטיקאים ואנשי ציבור. הסיבה הראשונה היא המהפך ההדרגתי שעבר על תעשיית תקשורת ההמונים, ואשר גרם לכך שהיא נהפכה ל"תקשורת שגשגת על ידי השוק החופשי" (Stanyer & Wring, 2004, p. 1), לתעשייה המנוהלת ונשלטת בידי אנשי מנהל עסקים (Underwood, 1993),

כיצד הם מוצאים את ביטויים בשורה של נושאים שיש להם קשר ישיר או עקיף למצב בריאותם של פוליטיקאים ונבחרי ציבור מכהנים? ההשערה היא שהתחזקות התפיסה של "הזכות לדעת", שמשמעותה רצון "לדעת יותר" על התנהגותם האישית של פוליטיקאים ונבחרי ציבור מכהנים, תחול על נושאים הנוגעים לבריאותם של הנבחרים. השערה זו מעוגנת במידה רבה בפרסומים עיתונאיים רבים שחשפו בדיעבד ובאחור רב מידע, לעתים אף לא שלם, על מצבם הבריאותי, שהוסתר בזמנו מידיעת הציבור, של מנהיגים שונים (בראשם: ראשי הממשלה גולדה מאיר, מנחם בגין ואריק שרון). פרסומים כאלה עשויים להגביר מצד אחד את הצורך בשקיפות של חיי הפוליטיקאים, ומצד שני מצמצמים בהכרח את זכותם לפרטיות. חיזוק נוסף להשערה זו אפשר למצוא במחקר מקביל שמצא כי הציבור מבקש לקבל כיום יותר מידע, בהשוואה לעבר, בנושאים הנוגעים לחייהם הפרטיים-אינטימיים של הפוליטיקאים ונבחרי הציבור המכהנים (רביב ולימור, 2019). נבחנו שלוש שאלות ישירות על רצון לקבל מידע בתחום זה ושאלה נוספת, עקיפה, בענייני בריאות. השאלות הישירות היו: אם נבחר הציבור "סובל ממחלת קשה", "מטופל כיום על-ידי פסיכולוג" וכן "לוקח כדורים פסיכיאטריים". השאלה העקיפה הייתה אם נבחר הציבור "שותה אלכוהול בכמות רבה".

שאלת מחקר 4: האם לדעת הנחקרים גוברת זכות הציבור לדעת על הזכות לפרטיות של הפוליטיקאי במקרים של מחלה קשה, טיפול פסיכולוגי, נטילת כדורים פסיכיאטריים או שתית אלכוהול בכמות גדולה?

ההשערה היא שבחלוף השנים תגבר תפיסת "זכות הציבור לדעת" תוך כדי היחלשות ההכרה בזכות לפרטיות של פוליטיקאים ונבחרי ציבור. השערה זו מבוססת בעיקר על ממצאי מחקר מקביל (רביב ולימור, 2019) שהצביעו על חיזוק התפיסה של "זכות הציבור לדעת", שאחד מביטוייה המעשיים הוא הרצון לדעת.

שאלת מחקר 5: מה גובר על מה? זכות הציבור על מצבם הבריאותי של הפוליטיקאים והמנהיגים המכהנים, או הזכותם של האחרונים לפרטיות היא החשובה יותר?

ההשערה היא כי לאורך השנים יגדל שיעור הסבורים כי מידע על היבטים שונים, ישירים או עקיפים, הקשורים למצבו הבריאותי של הפוליטיקאי ונבחר הציבור נופל בגדר "זכות הציבור לדעת", וזכות זו עדיפה על זכותו של הפוליטיקאי לפרטיות. התימוכין להשערה זו מעוגנים, כאמור, בהכרה שגברה בדבר חשיבות "הזכות לדעת", ועמה גם העניין במידע על חייהם הפרטיים של הפוליטיקאים והנבחרים. הנתונים האמפיריים המוצגים במאמר נאספו בשלושה סקרים עוקבים, שנערכו בשנים 2006, 2009 ו-2016 ואשר בהם הוצגו שאלות זהות. עבודת השדה וניתוח הממצאים בוצעו בידי אותו מכון מחקר, שבראשו עומד איש אקדמיה בכיר. המדגם הקיף, בהתאמה, 517 ו-526 נחקרים שהיו מדגם מייצג של האוכלוסייה בישראל. טווח הטעות הסטטיסטי בשלושת הסקרים הוא 4.5 אחוזים.

בחלק מהלוחות שיוצגו להלן יסתכמו התשובות בפחות ממאה אחוז, שכן היו שנמנעו מתשובה או השיבו תשובות אחרות, ובכל המקרים שיעור ההימנעות או התשובות האחרות נע בין אחוז אחד לשלושה אחוזים.

ראש הממשלה בנימין נתניהו, צילום: עמוס בן-גרשון, לע"מ

בכך רלוונטיות פוליטית ואם הפרסום אכן מוצדק (Holtz-Bacha, Langer & Merkle, 2014, p. 50). יש הסבורים כי במציאות המודרנית נוצר "מצב נזיל שבו הגבולות בין הפרטי לציבורי הם מטושטשים, חדירים, בני תחרות ונושא למאבק ולמשא-זומתן תמידי", וכך "נהפכו הגבולות המשתנים בין פרטי לציבורי לשרה קרב בחברות מודרניות" (Thompson, 2011, p. 49).

המאמר אינו עוסק, כאמור, בסיקור התקשורת, אלא בעמדות הציבור בסוגיית חשיפת מידע הנוגע לבריאותם ולהרגלים אחרים של פוליטיקאים.

שאלות מחקר ומתודולוגיה

ארבע שאלות מחקר הוצבו במסגרת המחקר.

שאלת מחקר 1: האם הציבור הישראלי סבור, בשנת 2016, כי יש לו מספיק מידע על מצבם הבריאותי של פוליטיקאים ומנהיגים? ההשערה היא כי משנת 2006 ועד שנת 2016 חלו שינויים בתפיסת "זכות הציבור לדעת" על פוליטיקאים, וכתוצאה מכך יגבר הרצון הציבורי לקבל מידע גם על חייהם הפרטים והאינטימיים. במלים אחרות: תתחזק התחושה של הציבור אין די מידע על חייהם של הפוליטיקאים. הסיבה לכך היא, כפי שצוין לעיל, החשיפות והגילויים על התנהגויות לא ראויות של פוליטיקאים שונים בתחום האישי, כמו גם הפיכת מידע מסוג זה והדיונים הפומביים בו לנושא נורמטיבי למדי.

שאלת מחקר 2: האם הציבור הישראלי ביקש לקבל בשנת 2016 מידע רב יותר, בהשוואה לעבר, על חייהם הפרטיים והאישיים של מנהיגים ופוליטיקאים, ובתוך כך גם על הרגלי התנהגות שלהם – שתייה מרובה של אלכוהול או צריכת סמים – שעלולה להיות להם השלכה על המצב הבריאותי?

יש לשער שככל שצרכני תקשורת ואזרחים אורייניים יודעים יותר הם יבקשו להעשיר את הידע שלהם ולהעמיקו, כלומר יבקשו לקבל עוד ועוד מידע. השערה זו נמצאת בהלימה עם קודמתה, שכן אם ימצא שהציבור חש שאין לו די מידע, יש בסיס להשערה שהוא יבקש לקבל מידע רב יותר.

שאלת מחקר 3: אם אכן חלו שינויים, בין השנים 2006 ו-2016, בתפיסת הציבור את "הזכות לפרטיות" של פוליטיקאים ונבחרי ציבור,

הדתיים (37%). כן נמצא הבדל מסוים בין נשים לגברים, כאשר כמחצית מהנשים (49%) סבורות שאין להן מידע מספיק בהשוואה ל-55% מהגברים. פער ברור אחר נתגלה לפי משתנה הגיל, כאשר בני הדור הצעיר (18-34) חשים יותר שחסר להם מידע בהשוואה לקבוצת הגיל הבאה (35-54), אך תחושת חסרון המידע משותפת להם ולשכבת הגיל המבוגרת ביותר (+55). הבדל נוסף נמצא לפי המשתנה דת, כאשר רק שלישי מהיהודים המגדירים עצמם חילוניים סבורים שיש להם מספיק מידע, לעומת 51% מאלה המגדירים עצמם דתיים. אפשר שההסבר לכך טמון בנורמות הרווחות בחברה הדתית, ולפיהן יש ליצור קו חיץ ברור בין הפרטי לבין הציבורי.

שאלה מרתקת היא מדוע חלו במשך השנים תנודות בתפיסת הציבור על היקף המידע שיש בידו בנושאים הקשורים לבריאותם של מנהיגים ופוליטיקאים. ב-2009 חל גידול משמעותי (10%) בשיעורם של אלה הסבורים שיש להם "מספיק מידע" בהשוואה לסקר שנערך שלוש שנים קודם לכן. לעומת זאת, בשנת 2016 צנחה התחושה שיש מספיק מידע לרמה נמוכה אפילו מזו שהייתה עשור קודם לכן. אפשר שאחד ההסברים לעלייה בתחושה ש"יש מספיק מידע", מקורו במדיניות החשיפה הגלויה שנקט ראש הממשלה דאז, אהוד אולמרט, כאשר הודיע במסיבת עיתונאים בשנת 2007 כי נתגלה אצלו גידול בערמונית וכי בכוונתו לעבור ניתוח להסרתו. כשנתיים מאוחר יותר פרסם דוברו הודעה כי חלה החמרה בסרטן הערמונית שבו לקה, והבדיקות "מצביעות על התפתחות בגידול, המחייבת טיפול בהקדם" (רביד שמיר, 2007). חשיפה מסוג זה לא אפיינה את המנהיגות הפוליטית בשנים שלאחר מכן, וגם כאשר ראשי ממשלה נכנסו לבתי חולים לצורך טיפולים או ניתוחים, לא נמסר לציבור מידע מפורט על כך.

ההשערה שתחושת חוסר המידע תגבר במשך השנים אוששה אפוא חלקית.

שאלת המחקר השנייה הייתה אם הציבור הישראלי ביקש לקבל בשנת 2016 מידע רב יותר, בהשוואה לעבר, על חייהם הפרטיים של פוליטיקאים ונבחרי ציבור מכהנים. הממצאים מלמדים על מגמתיות עקיבה וברורה (לוח 3): ירידה תלולה בשיעורם של אלה ש"אינם רוצים לדעת יותר" (מ-64% בשנת 2006 ל-39% בשנת 2016), ועלייה מקבילה בשיעורם של אלה שהשיבו כי "הייתי רוצה לדעת יותר" (מ-29% בשנת 2006 ל-51% לאחר עשור).

בחינת הממצאים לפי משתנה המגדר מצביעה על הבדלים מובהקים בין גברים לנשים (לוח 4). בכל תקופות הסקר התברר שיש פער משמעותי בין שני המגדרים: ב-2006 אמרו 37% מהגברים כי היו רוצים "לדעת יותר", לעומת 24% בקרב הנשים. כעבור שלוש שנים המגמה הכללית נשמרה (35% מהגברים ו-27% מהנשים). בשנת 2016 חל זינוק ברצון "לדעת יותר", הן בקרב גברים (59% לעומת, כאמור, רק 37% בסקר הראשון) הן בקרב הנשים (43% בשנת 2016 לעומת 24% בלבד עשור קודם לכן). הממצאים העולים מלוח 4 נמצאים בהלימה עם ממצאים קודמים שהוצגו לעיל, ולפיהם בעשור שחלף בין 2006 ל-2016, גברה התחושה בציבור שאין לו מספיק מידע על מצבם הבריאותי של מנהיגים פוליטיים.

ממצאים ודיון

ארבע שאלות מחקר הוצגו, כאמור, במסגרת המחקר הנוכחי. שאלת המחקר הראשונה ביקשה לבחון אם הציבור הישראלי סבור, בשנת 2016, כי יש לו מספיק מידע על חייהם האישיים של פוליטיקאים ומנהיגים. הממצאים המצטברים לאורך העשור מלמדים (לוח 1) על שתי מגמות שונות. בעוד חלקם של אלה הטוענים שאין להם מספיק מידע נותר כמעט עקיב ככל שלושת הסקרים שנערכו בשנים 2006, 2009 ו-2016 (53%, 51% ו-52% בהתאמה), אפשר להצביע על תנודתיות בחלקם של אלה הסבורים ש"יש מספיק מידע": 37% החזיקו בעמדה זו בשנת 2006, ושיעורם זינק ל-47% בשנת 2009 אך צנח לשיעור של 36% בשנת 2016.

לוח 1: "האם יש לך מספיק מידע על חייהם האישיים-הפרטיים של פוליטיקאים ונבחרי ציבור?"

התשובות	סקר 2006	סקר 2009	פער לעומת 2006	סקר 2016	פער לעומת 2009
1. אין מספיק מידע	53%	51%	-2%	52%	+1%
2. יש מספיק מידע	37%	47%	+10%	36%	-11%
3. לא יודעת/תושבות אחרות	10%	2%	-8%	12%	+10%
סה"כ	100%	100%	---	100%	---

לוח 2: "האם יש לך מספיק מידע על חייהם האישיים של פוליטיקאים ונבחרי ציבור?" (סקר 2016) לפי מגזר ומין

משתני רקע	אין מספיק מידע	יש מספיק מידע	לא יודעת/תושבות אחרות
יהודים חילוניים*	55%	33%	12%
יהודים דתיים**	37%	51%	12%
ערבים	79%	10.5%	10.5%
גברים	55%	34%	11%
נשים	49%	38%	13%
34-18	56%	34%	10%
54-35	47%	42%	11%
+55	54%	32%	14%

(*). P<0.001 (**). P<0.01 (***) P<0.05

1. לצורך הניתוח קובצו יחד הקטגוריות "יהודי חילוני" ו"יהודי מסורתי".
2. לצורך הניתוח קובצו יחד הקטגוריות "יהודי דתי לאומי" ו"יהודי חרדי או חרד-לי".

בסקר של 2016 נמצא הבדל מובהק בקיומו של מספיק מידע על חייהם האישיים של פוליטיקאים ונבחרי ציבור, לפי מגזר (לוח 2). רוב גדול בקרב המשיבים הערבים (79%) חשים שאין להם מספיק מידע על חייהם האישיים של הפוליטיקאים. זאת לעומת כמחצית מהמשיבים היהודים החילוניים (55%) וכשליש מהמשיבים היהודים

הממצאים גילו תמונה הפוכה בכל הקשור לשלוש השאלות הישירות: "סובל ממחלה קשה", "נמצא בטיפול על-ידי פסיכולוג" ו"נוטל כדורים פסיכיאטריים" (לוח 5). שכן, בשונה מהמגמה הכללית של רצון לקבלת מידע רב יותר, הרי בשלוש השאלות הישירות בנושאי בריאות הסתמנה ירידה, אף כי אינה מובהקת, בין השנים 2009 ל-2016. רק בשאלה העקיפה (שעניינה שתיית אלכוהול) מסתמן גידול קבוע בהערכת החשיבות של המידע בנושא זה: מ-71% בשנת 2006 ל-77% כעבור עשור.

הממצא שלא חל גידול ברצון לדעת יותר גם במקרה שהפוליטיקאי המכהן סובל ממחלה קשה, עשוי להיות מוסבר בכך שבקרב חלקים מסוימים של הציבור הישראלי יש מעין "קו אדום" להדירה לפרטיות, אפילו במקרה של מחלות קשות, ואפשר שדווקא בשל כך. אחד הביטויים לכך הוא שאמצעי התקשורת נמנעים לא אחת מפרסום מחלות שמהן סבלו פוליטיקאים שהלכו לעולמם, אולי משום התחושה שיש בכך משום חדירה לפרטיותם גם לאחר מותם.

לעומת זאת, הירידה העקיפה בחשיבות הידע על היותו של הפוליטיקאי מטופל בידי פסיכולוג, עשויה ללמד שטיפול או ייעוץ פסיכולוגיים נהפכו לנורמטיביים בחברה הישראלית, ועצם העובדה שאדם – כולל פוליטיקאי ונבחר ציבור – מסתייעים בשירותיו של פסיכולוג, אינה נתפסת כגורם שעלול לפגוע בתפקודם. דומים הדברים לגבי נטילת כדורים פסיכיאטריים.

לוח 3: "האם היית או לא היית רוצה לדעת יותר על חייהם האישיים-הפרטיים של פוליטיקאים ונבחרים ציבור מכהנים?"

התשובות	סקר 2006	סקר 2009	פער לעומת 2006	סקר 2016	פער לעומת 2009
1. לא הייתי רוצה לדעת	64%	61%	-3%	39%	-22%
2. כן הייתי רוצה לדעת	29%	33%	+4%	51%	+18%
3. לא יודעת/תשובות אחרות	7%	6%	-1%	10%	+4%
סה"כ		100%	---	100%	---

ההשערה שעמדה ביסוד שאלת המחקר השנייה אוששה אפוא במלואה.

שאלת המחקר השלישית נועדה לבחון עמדות וגישות בראייה השוואתית בין השנים 2006 ל-2016, בנושאים שונים הקשורים למצב בריאותם של פוליטיקאים ונבחרים ציבור מכהנים. ההשערה הייתה שרמת התחושה הגבוהה ברבר היעדר ידע מספיק, כמו גם הבעת רצון גבוהה לקבל מידע רב יותר על חייהם הפרטיים של פוליטיקאים ומנהיגים נבחרים תמצא את אחד מביטוייה המעשיים גם בתשובות על שאלות שעניינן מצב בריאותו של הפוליטיקאי.

לוח 4: "האם היית רוצה לדעת יותר על חייהם האישיים-הפרטיים של פוליטיקאים ונבחרים ציבור מכהנים?" לפי מגדר

התשובות	סקר 2006			סקר 2009			סקר 2016		
	כלל המדגם	גברים	נשים	כלל המדגם	גברים	נשים	כלל המדגם	גברים	נשים
לא הייתי רוצה לדעת	64%	56%	70%	61%	57%	64%	39%	35%	44%
כן הייתי רוצה לדעת	29%	37%	24%	33%	35%	27%	51%	59%	43%
לא יודעת/תשובות אחרות	7%	7%	6%	6%	8%	9%	10%	6%	13%
סה"כ	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

לוח 5: תשובות על השאלה: "באיזו מידה חשוב לך לדעת על מצבו של פוליטיקאי (נבחר ציבור) מכהן?" במקרים שונים הקשורים לנושאי בריאותממצאים משווים 2006-2009-2016

מצבים / מחלות	סקר 2006			סקר 2009			סקר 2016		
	לא חשוב (*)	ככה-ככה	חשוב (**)	לא חשוב	ככה-ככה	חשוב	לא חשוב	ככה-ככה	חשוב
סובל ממחלה קשה	20%	19%	59%	16%	13%	62%	20%	19%	60%
מטופל כיום על-ידי פסיכולוג	29%	13%	57%	29%	17%	50%	35%	16%	48%
לוקח כדורים פסיכיאטריים	16%	14%	68%	12%	17%	70%	19%	12%	67%
שותה אלכוהול בכמות רבה	14%	13%	71%	15%	10%	75%	9%	12%	77%

(*) לצורך הניתוח קובצו יחד הקטגוריות "בכלל לא חשוב" ו"לא חשוב"

(**) לצורך הניתוח קובצו יחד הקטגוריות "חשוב" ו"חשוב מאד"

הערה: המספרים אינם מסתכמים תמיד ב-100%, שכן בלוח זה לא נכללו נתונים על נמנעים מתשובה או על אלה שהשיבו תשובות אחרות.

כדורים פסיכיאטריים או לטיפול אצל פסיכולוג. כאמור, טיפול אצל פסיכולוג או לקחת כדורים פסיכיאטריים נתפסים כיום, במידה רבה, כפעולות נורמטיביות ועל כן אין שינוי בעמדות הציבור לגביהן. אפשר לראות אפוא שאף על פי שיש פער חיובי לטובת אלה הסבורים כי זכות הציבור לדעת על מצב שבו פוליטיקאי סובל ממחלה קשה גוברת על זכותו לפרטיות, המגמה הכללית היא של ירידה בשיעור האוחזים בדעה שזכות הציבור לדעת גוברת. כלומר, ההשערה אוששה רק חלקית בלבד (במקרה של צריכה מוגברת של אלכוהול).

סיכום

הממצאים מלמדים, בהכללה, שחלקים גדולים בציבור הישראלי – כשליש עד חצי – אינם מייחסים חשיבות לידע על מצבם הבריאותי של המנהיגים הפוליטיים, ובעיקר אינם רואים בהכרח קשר בין מצבו הבריאותי של הפוליטיקאי להחלטה של הציבור ביום הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות. הצבר הממצאים מלמד אפוא על כך שעיסוק בענייני בריאות נתפס בעיני חלקים גדולים של הציבור כפגיעה בפרטיות, ומשמעות הדבר היא שרבים מוכנים להעניק לה את הבכורה על פני "זכות הציבור לדעת".

במשך השנים מסתמנת מגמה לא עקיבה בהתייחסות הציבור לסוגיית המידע על מצבו הבריאותי של הפוליטיקאי, אם הוא סובל ממחלה קשה. אם ב-2006 סברו 59 אחוז מהנחקרים כי יש חשיבות לחשיפת המידע על המצב הבריאותי – כלומר, שזכות הציבור לדעת גוברת על הזכות לפרטיות במקרה זה – הרי כעבור שלוש שנים בלבד הסתמן שכבר כשני שלישים מהנחקרים תמכו בעמדה זו. והנה בחלוף שבע שנים נוספות חלה ירידה משמעותית, ורק 57% טענו שיש חשיבות למידע זה. במילים אחרות: למעלה מ-40% מהציבור אינם סבורים כי עליהם לדעת אם מנהיגים פוליטיים וציבוריים סובלים ממחלה קשה. יתרה מזאת, נראה שהדבר גם לא ישפיע על שיקוליהם בעת ההצבעה.

היחלשות תפיסת "הזכות לדעת" בנושאים הקשורים לבריאות פוליטיקאים ונבחרי ציבור מכהנים עולה באופן ברור מריכוז הממצאים שנאספו ונבדקו בשלושת הסקרים, המלמדים כי ברוב המקרים גוברת עדיין התפיסה בדבר זכות הציבור לדעת על הזכות לפרטיות, אך לאורך ציר הזמן ניכרת שחיקה ברורה של עוצמת התפיסה בדבר

ההשערה שעמדה ביסוד שאלה זו לא אוששה. שאלת המחקר הרביעית הייתה אם לדעת הנחקרים גוברת זכות הציבור לדעת על הזכות לפרטיות של הפוליטיקאי במקרים של מחלה קשה, טיפול פסיכולוגי, נטילת כדורים פסיכיאטריים או שתיית אלכוהול בכמות גדולה.

לוח 6: שיעור המשיבים שלדעתם זכות הציבור לדעת גוברת על זכות הפוליטיקאי לפרטיות, ממצאים משווים 2006-2009-2016

מצבים / מחלות	סקר 2006	סקר 2009	פער (לעומת 2006)*	סקר 2016	פער (לעומת 2009)
סובל ממחלה קשה	67%	71%	+4%	57%	-14%
מטופל כיום על-ידי פסיכולוג	50%	47%	-3%	47%	---
לוקח כדורים פסיכיאטריים	68%	72%	+4%	67%	-5%
שותה אלכוהול בכמות רבה	74%	70%	-4%	81%	+11%

(*) פער מובהק הוא פער של 5% ויותר.

הממצאים (לוח 6) מצביעים על כך כי במשך השנים חלה עלייה מובהקת בשיעור המשיבים, הסבורים שזכות הציבור לדעת גוברת על זכות הפוליטיקאי לפרטיות רק במקרה אחד: אם הוא שותה אלכוהול בכמות רבה (גידול של 11% בין השנים 2009 ו-2016). אפשר שהחשיבות המיוחסת לשתיית מוגברת של אלכוהול היא תוצאה ישירה או עקיפה של פעילות הסברתית מקיפה נגד שתייה מופרזת של אלכוהול וההשלכות המסוכנות של שתיית אלכוהול על ההתנהגות הנורמטיבית, כמו גם ריבוי מקרי פשע ותאונות דרכים שנגרמו בהשפעת אלכוהול.

לעומת זאת, חלה ירידה מובהקת בשיעור המשיבים לדעתם זכות הציבור לדעת גוברת על זכות הפוליטיקאי לפרטיות במצבים בהם הוא סובל ממחלה קשה (ירידה של 14% בשנת 2016 בהשוואה ל-2009). שינויים מינוריים נתגלו בתשובות על השאלות שהתייחסו לנטילת

לוח 7: מה גובר על מה? תפיסות לגבי זכות הציבור לדעת לעומת הזכות לפרטיות של פוליטיקאים – נתונים השוואתיים – 2006, 2009 ו-2016

המצבים	סקר 2006		סקר 2009		סקר 2016	
	הזכות לפרטיות של הפוליטיקאי	זכות הציבור לדעת	הזכות לפרטיות של הפוליטיקאי	זכות הציבור לדעת	הזכות לפרטיות של הפוליטיקאי	זכות הציבור לדעת
סובל ממחלה קשה	25%	67%	21%	71%	34%	57%
מטופל כיום ע"י פסיכולוג	41%	50%	51%	47%	46%	47%
לוקח כדורים פסיכיאטריים	23%	68%	19%	72%	27%	67%
שותה אלכוהול בכמות רבה	20%	74%	21%	70%	13%	81%

הערה: התשובות בכל שנה אינן מסתכמות ב-100% שכן בלוח זה לא נכללו תשובות כמו "תלוי", "לא יודע" או תשובות אחרות.

קרניאל, י' וע' לביאדינור (2009). "עיתונות צהובה בישראל? סיקור מחלתו של ראש הממשלה שרון בשלושה עיתונים יומיים", קשר, 38, עמ' 25-33.
 רביב, ד' וי' לימור (2019). "סקס, תקשורת ופוליטיקה: האם (ומה) מה רוצה הציבור בישראל לדעת על חי המין של פוליטיקאים", מסגרות מדיה, 18 (ברפוס).
 רביב, ב' וש' שמיר (2009). "דה"מ לשעבר, אהוד אולמרט, עבר בהצלחה ניתוח להסרת גידול בבלוטת הערמונית", הארץ, 4.6.2009. נדלה ב-25.4.2018 מ: <https://www.haaretz.co.il/news/politics/1.1264247>
 שגב, ר' (2012). "פרטיות – משמעותה וחשיבותה", בתוך: ת' שורץ-אלטשולר (עורכת), פרטיות בעידן של שינוי (עמ' 25-105). ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.
 שורץ-אלטשולר, ת' (2012). "מבוא", בתוך: ת' שורץ-אלטשולר (עורכת), פרטיות בעידן של שינוי (עמ' 11-24). ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה.
 שרלו, י' (2015). "שיימינג" – הרכה הלכתית מקוצרת". אתר צהר (ארגון רבני צהר), נדלה ב-17.4.2018 מ: <http://www.tzohar.org.il/?p=6702>

Bondebjerg, I. (2006). Politics Backstage - Television Documentaries, Politics and Politicians, *MedieKultur: Journal of media and communication research*, 22(40), p. 45-53.
 Corner, J. (2003). "Mediated Persona and Political Culture". In: J. Corner & D. Pels (eds.). *Media and the Restyling of Politics: Consumerism, Celebrity and Cynicism* (pp. 67-84). London: Sage.
 Gauthier, C.C. (2002). "Privacy Invasion by the News Media: Three Ethical Models", *Journal of Mass Media Ethics*, 17(1), pp. 20-34.
 Haldane, J. (2004). "A Subject of Distaste, an Object of Judgment", *Social Philosophy and Policy*, 21(1), pp. 202-220.
 Holtz-Bacha, C., A.I. Langer & S. Merkle (2014). "The Personalization of Politics in Comparative Perspective: Campaign Coverage in Germany and the United Kingdom", *European Journal of Communication*, 29(2), pp. 153-170.
 Langer, A.I. (2010). "The Politicization of Private Persona: Exceptional Leaders or the New Rule? The Case of the United Kingdom and the Blair effect", *The International Journal of Press/Politics*, 15(1), pp. 60-76.
 McGregor, S. (2017). "Personalization, social media, and voting: Effects of candidate self-personalization on vote intention", *New Media & Society*. Retrieved from: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1461444816686103/>
 McManus, J. (1994). *Market-Driven Journalism*, Thousand Oaks, CA: Sage.
 Seaton, J. (2003). "Public, Private and the Media", *The Political Quarterly*, 74(2), pp. 174-183.
 Stanyer, J., & D. Wring (2004). "Public Images, Private Lives: An Introduction", *Parliamentary Affairs*, 57(1), pp. 1-8.
 Thompson, J.B. (2011). "Shifting Boundaries of Public and Private Life", *Theory, Culture & Society*, 28(4), pp. 49-70.
 Underwood, D. (1993). *When MBAs Rule the Newsroom*. New York: Columbia University Press.
 Von Pape, T. & S. Trepte (2017). "Privacy by Disaster? Press Coverage of Privacy and Digital Technology", *European Journal of Communication*, 32(3), pp. 189-207.
 Warren, S. & L.D. Brandies (1890). "The Right to Privacy", *Harvard Law Review*, 4(5), pp. 193-220.

זכות הציבור לדעת (לוח 7). שכך, אם בשנת 2006 סברו שני שלישים מהנחקרים כי זכות הציבור לדעת עדיפה על פני הזכות לפרטיות במקרה שהפוליטיקאי סובל ממחלה קשה, הרי שיעור המצדדים בתפיסת הזכות לדעת ירד, כעבור עשור, ב-10%. ירידה הייתה גם בסוגיית נטילת כדורים פסיכיאטריים: בעוד ב-2006 סברו 74% מהנחקרים כי זכותו של הציבור לקבל מידע זה, הרי שיעורם ירד ל-67% כעבור עשור. העמדות בסוגיית חשיפת המידע לגבי טיול פסיכולוגי נותרו יציבות למדי לאורך העשור. לעומת זאת חל גידול משמעותי בהתייחסות לסוגיית "הזכות לדעת" בהקשר לצריכת אלכוהול בכמות גדולה: בעוד בשנת 2006 סברו 74 אחוז מהנחקרים כי זכותו של הציבור לקבל מידע בנושא זה, הרי השיעור זינק עד ל-81 אחוז כעבור עשור. הממצאים על עוצמת התפיסות המנוגדות בנושאי בריאות מלמדים, בהכללה, שאין בציבור הישראלי תפיסה דומיננטית אחת, ושהציבור הרחב מתפלג בין שתי התפיסות – "זכות הציבור לדעת" ו"הזכות לפרטיות". ההתפלגות הזאת עשויה להסביר גם את התגובות, לעתים החריפות, בכל מקרה שבו נחשפים באמצעי התקשורת פרטי מידע הנוגעים למצבו הבריאותי של פוליטיקאי מסוים, ואפשר שזהו נושא הראוי למחקר נפרד, במיוחד לאור התפקיד שממלאות כיום הרשתות החברתיות בשיח החברתי.

מקורות

א. פסקי דין

בג"צ 73/53 קול העם נ' שר הפנים, פ"ד ז, 871.
 בג"צ 249/82 ועקנין נ' בית הדין הצבאי לערעורים ואח', פ"ד לז(2), 393, 423.
 בג"צ 2481/93 דיין נ' מפקד מחוז ירושלים ואח', פ"ד מח(2), 490-456.
 בג"צ 1435/03 פלונית נ' בית הדין למשמעת על עובדי המדינה. נדלה ב-19.4.2018 מ: <https://bit.ly/2qKdOTE>
 בג"צ 6650/04 פלונית נ' בית הדין הרבני, פ"ד סא(1), 618-581.
 ע"פ 398/07 התנועה לחופש המדינה ורביב דרוקר נ' רשות המסים. נדלה ב-21.2017 מ: <https://taxes.gov.il/sitecollectiondocuments/piskeidin/pdshonot/elion/elion230908.pdf>
 ע"פ 255/68 מדינת ישראל נ' אברהם בן משה, פ"ד כב (2), 427.
 ע"פ 1302/92 מדינת ישראל נ' מרדכי בן ריימונד נחמיאס, פ"ד מט (3), 309.

ב. ספרים, מאמרים וקטעי עיתונות

בירנהק, ב' (2007). "שליטה והסכמה: הבסיס העיוני של הזכות לפרטיות", משפט וממשל, יא(9), עמ' 73-9.
 ועדת כהן (הוועדה לבדיקת הדרכים להגנה על האזרח בפני פגיעה בצנעת הפרט) (1976). *דין וחשבון הוועדה להגנה מפני פגיעה בצנעת הפרט*. ירושלים: משרד המשפטים.
 יישובי, נ' (עורכת) (1996). "זכויות האדם בישראל – תמונת מצב 1996", תל-אביב: האגודה לזכויות האזרח בישראל, נדלה ב-19.4.2018 מ: <http://www.acri.org.il/he/5489>
 סגל, ז' (1996). *חופש העיתונות: בין מיתוס למציאות*, תל-אביב: פפירוס ואוניברסיטת תל אביב.